

Novi realizem slikarke Metke Krašovec nastaja v izrednem sožitju, v usklajenosti med individualno lirsko resignacijo in značilno splošno ubitostjo in monotonostjo. Prispevek Krašovčeve v tem smislu je izredno dragocena napoved, ki se ji izraziteje obrestuje zlasti v dveh, treh slikah, ko ji uspe včasih v kadriranju shematično pojmovanega renesančnega prostora, drugič brez njega in v toplu-hladni barvni skali ustvariti halucinatorično ozračje, ki pritiska na opazovalca z vso svojo breztežnostjo. V tako prikazanem prostoru živi svoje življenje tudi samó še shematična človeška figura, vendar ne v pasivizaciji, temveč v nenehnem prizadevanju, v akciji, ki se seveda zaključuje sama vase. Krašovčina grafika (barvna litografija) v preprosti risbi znova ugotavlja podobne prostorsko-miselne dimenzije tega homunkulusa; njegova anatomija ohranja kljub formalni redukciji svojevrstno telesnost, pogojeno v slikarkini miselni konstelaciji.

Aleksander Bassin

## KOMENTAR, GLOSA

PROTEST MLADE GENERACIJE. Že Aristofan v stari Grčiji je vznemirjeno vzkliknil: »O bogovi, kakšna je današnja mladina...«

To je bilo pred dobrimi dva tisoč leti, ko so živeli Špartanci in so metali otroke v Tajgetos, ko še ni bilo vesoljnega Rima, kozmopolitskega Pariza, ne velikih univerz v Italiji. Grški bogovi so blagohotno vladali na olimpijskih višinah, atleti Grčije, pesniki, pevci, filozofi so vsako četrto leto tekmovali v velikem stadionu sredi Olimpije.

Koliko generacij je dalo medtem življenje za napredek sveta. Nekatere so popolnoma izginile v kolesju zgodovine, požrle so jih kuge, vojne. Druge so zapustile nekaj sledov in opravičile svoje življenje. Zgodovina je zelo hud sodnik, skozi sito pridejo le najbolj drzni in srečni.

Konflikt med staro in novo generacijo je star ko človeški rod. Turgenjev govori v romanu »Očetje in sinovi« o konfliktu starih in mladih. Angleški, ameriški, francoski in drugi pisatelji so izčrpali ta motiv. Film vsak dan obdeluje to tisočletno temo. So zgodovinarji, ki tolmačijo ves človeški razvoj kot izmenjavo generacij, elite.

Bili so časi, ko so častili starost. Takó je bilo v stari Grčiji, v starem Rimu. Grški viri govorijo o sedmih modrecih. Konfucij je zaupal državne posle sivolasim mandarinom. V kolonialni Afriki so odločali poglavarji plemen, rodov. Še danes je marsikje tako.

V povojni Evropi še vedno cenijo starost, je ondan ugotovil neki ameriški list. Churchill, Adenauer, de Gaulle so tipični primeri za to. In koliko je drugih.

Mao Tse Tung ima 75 let, Ho Si Minh celo 78. Na Japonskem imajo kljub velikanskemu pritisku mlade generacije prvo besedo ljudje, ki so se rodili pred sedemdesetimi leti. Kitajski politbiro je v bistvu senat starcev, le malo kdo ima manj ko šestdeset let. In vendar govori Mao o svetovni revoluciji, o neuničljivem revolucionarnem žaru.

Toda — Napoleonovi generali so bili mladi, nekateri so imeli komaj trideset let. Napoleon je bil skoraj mladenič, ko je krenil v Italijo, v Egipt.

Naši partizanski komandanti so imeli prav toliko. To je bila gotovo prednost.

Castro je bil komaj v tridesetih letih, ko se je na čelu skupine fanatikov izkrcal na obalah južne Kube. Che Guevara je začel mlad, tudi umrl je še tako mlad.

Poglavarji današnjih afriških dežel so pred desetimi, petnajstimi leti še študirali na angleških univerzah. Voditelji vojaških udarov v Afriki so često mladi, ambiciozni polkovniki, majorji, celo poročniki igrajo često veliko vlogo.

\* \* \*

Zgodovina bo prav gotovo ocenila 1968. leto kot zelo pomembno v razvoju sveta. Nihče ne more zahtevati od nas, da postavimo že sedaj stvari na pravo mesto. Vendar, ko bodo razmišljali o pomembnih dogodkih v Evropi, bodo morali omeniti protest mlade generacije. To je fenomen svetovnega pomena. Morda je v nekem smislu celo važnejši od rušenja stalinističnega cesarstva.

V Berlinu, Madridu, Varšavi, Rimu, Stockholmu, Parizu, na ameriških univerzah — skoraj po vsem svetu demonstrira študentska mladina. Španske oblasti so pred dilemo: kaj hoče mlada generacija? Seks, nogomet, bikoborbe — ali svobodo?

Aprila je bil med študentskimi nemiri ranjen rdeči Rudiz, doktorand Svobodne univerze v Zahodnem Berlinu. Atentat na Dutschkeja, ideologa levičarskega študentskega gibanja, je globoko vznemiril ne le nemško, marveč vso svetovno javnost.

Poljska študentska mladina zahteva več besede v družbi, ki nastaja petnajst let po Stalinovi smrti. Poljski oktober 1956 se je začel v ozračju velikega navdušenja. Poljaki so tedaj govorili o zlatem oktobru, o drugi pomladi. Vendar, velika pričakovanja nove generacije se niso uresničila. Mnogi so bili pozneje globoko razočarani. Vlada je nedavno obtožila za sedanje vrenje številne pisatelje, prominentne izobražence.

Mladina Moskve, Leningrada, Kijeva čuti isti nemir kot študenti v zahodnih mestih — v San Franciscu, Buenos Airesu, Tokiu. Procesi razvoja, ki so na Zahodu že skoraj dozoreli in o katerih javno razpravljajo, šele zore v Sovjetski zvezi in številnih drugih državah Vzhodne Evrope.

V Sovjetski zvezi govore uradno le o boju proti huliganstvu in mladinskem kriminalu. Dogodki, o katerih na Zahodu svobodno razpravljajo v parlamentih in v tisku, se v Sovjetski zvezi kopičijo in dobivajo eksplozivno moč. Manjka svobodne diskusije — to je najboljša terapija.

Občasne javne obtožbe proti mladini in študentom, ker namesto Lenina ali Brežnjeva raje čitajo Plehanova in Berdjajeva, kažejo na smer in moč mladinske opozicije proti sedanjemu sistemu. Oblasti obtožujejo mladino in izobražence, da prek raznih tajnih radijskih postaj širijo »nacionalistične, nihilistične ali verske neumnosti« in hvalijo »dobre stare čase«.

Vendar pa je razlika: medtem ko se na Zahodu vodi velika razprava za vsako stvar in proti njej, vztraja sovjetsko vodstvo pri nedotakljivosti sedanjega preskušenelega sistema. Procesi proti mladim pisateljem so zgovoren dokaz za to.

Konflikti med staro in novo družbo so polni elektrike.

\* \* \*

Med dogodki v Londonu, Parizu, Pragi, Varšavi je prav gotovo tesna povezanost. Revolucionarna mladina je močno razmajala prejšnjo usodno dilemo Vzhod-Zahod. Meje so postale absurd, prvič v zgodovini se je pojavilo ime mladinska internacionala. Interesi mlade generacije so prvič po drugi svetovni vojni postali skupni, skoraj bi rekli identični.

Na Zahodu in na Vzhodu je močna opozicija proti sedanjim sistemom. Mladina vodi boj na dveh frontah: na Zahodu proti kapitalističnemu, na Vzhodu proti birokratskemu sistemu, proti političnemu konservativizmu in monopolizmu. Še več — proti vsaki kontroli misli.

Mladina zahteva nove poti, nove perspektive. To ni romantično gibanje. Predstavniki romantične smeri v naši industrijski družbi so beatlesi, beatniki in drugi. To so mistiki našega stoletja.

Evropska falanga študentov je eminentno politično gibanje, saj ima izrazito politični program. Mladina je spremenila univerze v akcijske revolucionarne baze. To je nekaj novega, nekaj, kar Evropa ni poznala.

Vloga študentov v ameriškem političnem življenju postaja vse bolj vidna. Ameriška volivna kampanja najbolj točno ilustrira novo vlogo univerz in študentov v političnem življenju industrijskih družb.

Senator Kennedy računa predvsem na mlado generacijo Američanov. Študentska mladina je pripomogla senatorju McCarthyju do pomembnih uspehov na dosedanjih preliminarnih volitvah. Prepad med mlado in staro generacijo je večji, kot je bil kadarkoli v novejši ameriški zgodovini.

\* \* \*

Cilji, zaradi katerih je mladina nekaj protestirala, so danes večinoma uresničeni. Parlamentarna demokracija, za katero so se tolkli tudi na barikadah, je postala dejstvo. Državljske svoboščine so zagotovljene, splošna volivna pravica je že zdavnaj uresničena.

Še več: človeštvo ni nikoli uživalo tako visokega standarda. Vojna nevarnost, o kateri so pred tridesetimi leti toliko govorili, je, vsaj v Evropi, mimo. Znanost odpira družbi nove, še neslutene perspektive. Univerze so danes že v vsakem večjem kraju.

Zakaj protestira mladina? Zakaj demonstrira prav v zahodnih državah? Zakaj ne, recimo, v Indiji, kjer je tudi svoboda zborovanj? Je indijska mladina bolj skromna, se bori res samo za kruh?

Kaj se dogaja na campusih (univerzah)? se sprašuje ameriški tisk. So izbruhli ameriške mladine samo ameriški ali svetovni fenomen? Zakaj uveljavlja mladina svoje zahteve danes, ko je kruha za vse in ima, recimo, v ZDA vsak tretji svoj avtomobil.

Kaj hočejo berlinski študenti, kaj študenti univerze v Berkleyu, v Kaliforniji? Vsi jih vabijo v svoj tabor, vsi — Kennedy, McCarthy. Štipendije niso slabe, z dolarjem pride študent daleč po svetu. Združene države so kljub visoki stopnji industrializacije še vedno pionirska dežela — dežela velikih pričakovanj.

Če vse to upoštevamo, bi morali zapisati tole: evropski študent bi moral prej protestirati. Afriški bi moral biti na čelu kolone. Kaj ima, recimo, kitajska mladina od sedanjega sistema? Ima vsaj letne počitnice? Je tako imenovana kulturna revolucija skrbno kanaliziran protest kitajske mladine?

\* \* \*

To je generacija, za katero je blaginja samo po sebi umevno dejstvo, zatrjujejo psihologi. Skočila je neposredno v drugo polovico dvajsetega stoletja. Znašla se je v svetu, ki ga ne razume in za katerega nima nobenih zaslug. To ni njen svet, zato protestira.

Toda za generacijo, ki je preživela strahote druge svetovne vojne, bombardiranja in prva leta obnove — za to generacijo je sedanje obilje pravi čudež. Ta generacija je ponosna na doseženi uspeh. Na bodoči razvoj gleda z optimizmom in zaupanjem. Leta bede in strahot so mimo. Proizvodnja narašča iz leta v leto.

Na eni strani je optimizem starejše generacije, na drugi skepticizem, celo odkriti pesimizem mladih. Ti zavračajo vsako poceni zadovoljstvo. Svet, v katerem živimo, ni vreden, da ga branimo, to je svet brez morale, poln laži.

Konflikt je tu, ne moremo ga zanikati niti podcenjevati. Res je, zdaj ne gre več za vsakdanji kruh. Problemi današnje družbe so problemi na višjem nivoju.

Vendar, tudi to je le delno res. Po neki statistiki Združenih narodov je okrog 60 % prebivalstva sveta nedohranjenih! Kdo protestira v njihovem imenu? Ali ve Evropa, kako žive indijske množice?

Novo gibanje še nima jasne politične doktrine. Tudi cilji niso jasni. Predvsem lahko ugotovimo — vehementen protest. Vse, kar je staro, je zanič!

Angleški list The Daily Telegraph je ondan zapisal, da mladina protestira zoper družbo samo. To ni nič novega. Novo je to, da napada avtoriteto samo.

Popolnoma razumljivo. Mladina ni subjekt, je le objekt te avtoritete. To pa je nekaj, kar vzbuja odpor.

Moderni študentski radikalizem je po mnenju londonske revije New Statesman »izrazito mednarodne narave«. Uspel je tam, kjer so delavske stranke 20. stoletja odnehale: ustvaril je razpoloženje, kjer meje niso več navadna administrativna nadloga.

Mladina nima svoje univerzalne ideologije, ima pa svoje ideje. Francoski publicist prof. Aron pravi, da bodo ideološki sistemi sčasoma izginili, ideje pa bodo še dolgo igrale zelo važno vlogo.

Bo študentska mladina postala gibalno nove družbe? Zakaj protestirajo v Ameriki, Franciji, v Varšavi študenti? Zakaj ne protestirajo delavci? S svojimi akcijami je mladina marsikje že močno otopila nekdanje razlike med desnico in levico. To je nekaj popolnoma novega v naši družbi. To je fenomen, ki odpira nove perspektive v razvoju človeštva.

Toda — življenjski vek mladine je zelo kratek — od mature do diplome. Nato se začne drugo obdobje življenja. Veliko se jih izgubi v kolesju zgodovine, le malokdo se prebije na vrh.

Vendar — upor mladine je tu. Od Pariza do Tokia in San Francisca protestira mladina. To je nova kvaliteta. Stare ograje se podirajo.

Bo nova generacija nekega dne zbrisala tudi stare meje?

Miran Ogrin